SUUDİ ARABİSTAN

PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI 3

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ 10

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER 14

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....18

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER 20

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Politikası

Suudi Arabistan Krallığı (SA) DTÖ üyesi bir ülke olarak serbest dış ticaret rejimi uygulamaktadır. İthalat rejimi çerçevesinde birçok ürünün serbest şekilde ithalatı mümkün iken bazı ürünlerin ithalatı yasak, bazı ürünlerin ithalatı ise ilgili kurumlardan alınacak izinler çerçevesinde mümkündür.

Bazı ürünlerin ithalatında ise ilgili kurumlardan ön izin alınması veya kayıt işlemlerinin yaptırılması gerekmektedir. Örneğin gıda, ilaç ve tıbbi cihazlar için ilgili kurum olan Suudi Gıda İlaç Kurumu (Saudi Food and Drug Authority- *www.sfda.gov.sa*) yetkilidir. Bu ürünlerin Suudi Arabistan'a ihracatı için bazı kayıt ve izin prosedürlerinin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Benzer şekilde, canlı hayvan için SA Çevre, Su ve Tarım Bakanlığının, iletişim ve bilgi teknolojisi cihazları için SA İletişim ve Bilgi Teknolojisi Komisyonu, görsel-işitsel medya ürünleri için SA Görsel-İşitsel Medya Genel Komisyonu ve bazı kimyasal ürünler için SA Ticaret Bakanlığı yetkilidir.

Tüm ürünler için gerekli izin prosedürleri ve gümrük vergisi gibi bilgilere ise aşağıdaki bağlantıda ürün GTİP numarasının ilk 4 hanesi girilerek ulaşılabilmektedir. (*https://eservices.zatca.gov.sa/sites/sc/en/tariff/Pages/TariffPages/TariffSearch.aspx*)

Teknik regülasyona tabii ürünler ile ilgili bilgi ve talep edilen belgelere aşağıdaki bağlantıdan ürün GTİP numarası girilerek ulaşılabilmektedir. (*https://saber.sa/home/hscodes*)

Gümrük Tarifeleri

Suudi Arabistan SA Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (KİK) Gümrük Birliği'nin üyesi olarak KİK dışı ülkelerden ithal edilen çoğu ürün için %5 oranında ortak gümrük tarifesini uygulamaktadır.

Ancak, Haziran 2020'de yerli ürünlerle rekabet eden ithal ürünler için gümrük vergileri yükseltilmiştir. Sektörlere göre değişmekle birlikte %25'e kadar ulaşan oranlarda gümrük vergisi uygulanan ürünler bulunmaktadır. Bu vergi artışının uygulandığı ürün kategorileri arasında süt ürünleri, gıda maddeleri, kimyasal ürünler, plastikler, kauçuk ve türevleri, kağıttan yapılmış ürünler, tekstil, çelik, cam, alüminyum, makineler ve ekipmanları bulunmaktadır.

Bu kapsamda Suudi Arabistan uygulanan gümrük vergilerinde diğer konsey üyelerinden ayrışmaktadır.

Uygulanmakta olan güncel gümrük vergilerini aşağıda yer alan link üzerinden kelime ve GTİP kodu kullanarak sorgulamak mümkündür.
(*https://eservices.zatca.gov.sa/sites/sc/en/tariff/Pages/TariffPages/TariffSearch.aspx*)

İç Vergiler

2018 yılı başından itibaren ülkede KDV uygulaması devreye girmiş olup standart KDV oranı 2020 Temmuz ayından itibaren %15 olarak uygulanmaktadır.

Öte yandan tütün ve tütün ürünlerinde %100; gazlı içeceklerde %50; enerji içeceklerinde %100; tatlandırılmış içecekler %50; elektronik sigaralar ve kartuşları %100 özel tüketim vergisi alınmaktadır.

Gelir vergisi bulunmayan ülkede, yabancı yatırımcılar %20 kurumlar vergisine tabii iken, yerli yatırımcı ve iş sahiplerinin varlıklar üzerinden %2,5 oranında zekât ödemektedir.

Suudi veya KİK ülkesi vatandaşı olmayanların SA'da kurdukları kalıcı şirketler aşağıda belirtilen üç koşuldan ikisini taşımaları halinde zekâta tabii olmaktadır.

- Yönetim kurulu, şirket politikalarını belirledikleri düzenli toplantılarını SA'da gerçekleştiriyorsa (fiziksel olarak veya elektronik ortamda)
- Yönetime ilişkin kararları SA'da alınıyorsa
- Söz konusu şirket gelirlerinin %50'den fazlasını SA'da kazanıyorsa

Yerleşik bir şirkette ait hisselerin yerleşik olmayan bir hissedar tarafından elden çıkarılmasına %20 sermaye kazancı vergisi uygulanmaktadır. *(Vergiye ilişkin detaylar aşağıda 5. başlıkta yer almaktadır.)*

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

SA'da piyasaya sürülecek gıda, kozmetik, ilaç ve tıbbı cihaz dışında kalan ve tüketiciler tarafından kullanılacak tüm ürünler için SABER isimli piyasa takip sistemine ürün kaydı yapılması gerekmektedir. Bu uygulama yerli ve ithal ürünler için benzer şekilde uygulanmaktadır. SABER kaydı ithalatçı ve yerli satıcıların bir yükümlülüğüdür. Genellikle ithalatçıların gümrükçüleri tarafından gereken işlemler yapılmaktadır.

Ancak, ihracatçılar tarafından SA'da teknik regülasyona tabi ürünler için akredite uygunluk değerlendirme kuruluşundan standartlara uygunluk belgesi alınması gerekmektedir. Standartlara uygunluk belgesi uygunluk değerlendirme kuruluşları tarafından doğrudan SABER sistemine yüklenmektedir.

Bir proje kapsamında ithal edilen, ülke içerisinde perakende ya da toptan satışı yapılmayacak olan ürünler için uygunluk belgesi olmadan SABER kaydı yapılabilmektedir. Proje kapsamında kullanılmak üzere ürün ihracatı yapan şirketlerimizin, müşterileri ile uygunluk belgesi gerekliliği konusunda görüşmeleri tavsiye edilmektedir.

İhraç edilecek ürünlerin tabi olduğu teknik regülasyonlarda (*https://saber.sa/home/hscodes*) adresinden 6'lı GTP kodu kullanarak erişilebilmektedir. Ürünlerin hangi regülasyona tabi olduğunu öğrendikten sonra (*https://saber.sa/home/CBOrganizations*) adresinden teknik regülasyon adını kullanarak hangi kuruluşlardan standart belgesi alınabileceği öğrenilebilmektedir.

GSO, SASO standartları ve SFDA düzenlemelerine göre denetimler temel olarak ithalat aşamasında yapılmakla beraber, ürün iç piyasada iken de denetimler yapılabilmektedir.

Gıda, ilaç, kozmetik ve tıbbi cihaz ürün gruplarında denetim SFDA tarafından; Tarım ürünlerinde Tarım bakanlığı; ham petrol ve yakıtlarda Petrol ve Mineral kaynaklar Bakanlığı; kitap, dergi, yayın gibi ürün gruplarında Enformasyon Bakanlığı; telekomünikasyon ve bilgi teknolojileri ürün ve hizmetlerinde İletişim ve Bilgi Teknoloji Komisyonu; silah, cephane, kimyasal maddeler ve askeri ekipman gibi ürün gruplarında İçişleri Bakanlığı tarafından denetim yapılmaktadır. Yukarıda yer alan ürün grupları dışında yer alan ürünler SASO tarafından gümrük yetkilileri ile birlikte yapılmaktadır.

Ülkenin standart ve teknik düzenleme uygulamaları genel hatlarıyla KİK Standartlarına uygun olarak belirlenmektedir. Diğer kurumların mevzuatına tabii olan aşağıda listelenen ürünler ise bu uygulamanın dışındadır.
- Medikal ve Sağlıkla ilgili ürünler
- Görsel ve işitsel medya
- Geçici ithalata konu ürünler
- Gıda ürünleri
- Savunma sanayi ürünleri
- Kişisel eşyalar

SA'da ürünler standart ve teknik düzenlemeler çerçevesinde üç ana grup altında değerlendirilmektedir. Yüksek riskli ürünler (gaz yakan cihazlar, inşaat demiri vb.), orta riskli ürünler (tekstil, alüminyum levha vb.) ve düşük riskli ürünler olarak sınıflandırılmaktadır.

Yüksek riskli ürünler için Quality Mark almak zorunludur, bu belge diğer ürünler içinde alınabilmekte olup, daha pahalı ve kapsamlı olduğundan ancak zorunlu olmadığından genellikle tercih edilmemektedir. Orta ve düşük riskli ürünlerde ise, ürünler için teknik düzenleme olması halinde, ürün uygunluk belgesi düzenlenmelidir (COC-Product Certificate of Conformity).

Diğer taraftan, teknik regülasyona tabii bazı ürünler için ayrı belgeler alınması da söz konusu olabilmektedir. Örneğin; ev elektronik ürünlerinde GMark (Gulf Mark), enerji verimliliği (IECEE) vb.

Yukarıda ifade edildiği üzere, ihracatçılar üretim (PCOC) veya sevk öncesinde (SCOC) aşamasında, akredite kuruluşa (TSE, Intertek, SGS, TUV vb.) veya akredite olan Laboratuvarlardan birine başvurularak, ürünlerin test ettirir ve/veya uygunluk belgesi işlemlerini başlatılması gerekmektedir. Ürünler ilgili standart veya teknik düzenleme çerçevesinde testlere tabii tutulur ve üretim aşamasında bir inceleme yapılır. Gerekli belgeler kontrol edildikten sonra belli bir süre geçerli olan uygunluk belgesi verilmektedir.

Yukarıda ifade edilen belgelerin önemli bir kısmı diğer kuruluşların yanında TSE'den de alınabilmektedir. Bu belgeyi Türkiye'de TSE'nin Gebze Kalite Kampüsünde yer alan, Uluslararası Gözetim Müdürlüğü vermektedir (ilgili birimin telefonu +90 262-7231313). İlgili kurum elektronik ağ sayfası: *www.saso.gov.sa)*

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

1 Ocak 2019 itibariyle Suudi Standart, Metroloji ve Kalite Organizasyonu (SASO) SALEEM programı kapsamında on-line sertifikalandırma programı SABER platformunu devreye aldığını duyurmuştur. Bu program kapsamında SASO tarafından çok sayıda yeni teknik regülasyon yayınlanmış olup yeni regülasyonlar yayınlanmaya devam etmektedir. Söz konusu sistem ile gıda ve tarım ürünleri, ilaç ve tıbbi cihazlar, kozmetik ve ham petrol dışındaki tüm endüstriyel ürünlere ait regülasyonlar yayınlanması beklenmektedir. Halihazırda güncel regülasyon listelerine (*https://saber.sa/home/regulations*) adresinden erişim mümkündür. Diğer taraftan, SA'da piyasaya arz edilecek ürünlerin uyumlu olmak zorunda olduğu teknik düzenlemelere (*https://saber.sa/home/hscodes*) linkinden GTP kodu kullanarak sorgulama yapmak mümkündür.

G İşareti (G Mark); Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yemen'in oluşturduğu Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (Gulf Cooperation Council - GCC) ülkelerine ihraç edilecek alçak gerilim ve oyuncak ürünleri için ilgili yönetmeliklerin gerekliliklerine uygunluğunu göstermekte olup, uygunluğu tescil edilmiş ithal ürünlere bu işaretin iliştirilmesi zorunludur.

Kalite İşareti (QM-QMark); Suudi Arabistan tarafında gerçekleşen mevzuat değişikliği kapsamında "Suudi Kalite İşaretini" vermek üzere Kısmi Yetkilendirme Anlaşması, TSE ile SASO arasında 7 Haziran 2017 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu anlaşma ile TSE, ülkemiz firmalarının Suudi Arabistan'a gerçekleştirecekleri ihracatta teknik engeller ile karşılaşmaması için SASO tarafından yetkilendirilmiş kuruluş olarak firmalarımızın taleplerini almaya başlamıştır.

Enerji Verimliliği Sertifikası; 2016 yılı başında Türk Standartları Enstitüsü Deney ve Kalibrasyon Merkezi Başkanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Enerji Verimliliği İhtisas Laboratuvarları, Suudi Arabistan Standart Kuruluşu (SASO) tarafından SL&S (Saudi Label and Standards) çerçevesinde Onaylanmış Laboratuvar olarak atanmıştır. Soğutucular, çamaşır makineleri, elektrik motorları, aydınlatma ürünleri TSE Gebze Kalite Kampüsünde; klimalar ise TSE Tuzla Kampüsünde bulunan laboratuvarlarda test edilmektedir.

Tüm bunlarla birlikte, gıda ve tarım ürünleri, ilaç ve tıbbi cihazlar ile kozmetik ürünleri için SFDA'den onay alınması gerekmektedir.

Helal Belgesi: Suudi Arabistan'a ihraç edilecek büyük baş, küçük baş, kanatlı ve diğer kümes hayvanları eti; et ürünleri, içeriğinde et ürünleri bulunan kompozit gıda ürünleri (pizza, börek, sığır jelatini içeren ürünler vb.) ve paketinde helal logosu veya kelimesi olan ürünler için İslami kurallara uygun olarak üretildiğini gösteren bir Helal sertifikasının eşlik etmesi gerekmektedir. İbraz edilecek helal sertifikalarının Suudi İlaç ve Gıda İdaresi (SFDA) tarafından tanınan bir helal belgelendirme kuruluşundan alınmış olması gerekmektedir. SMIIC standartları kapsamında düzenlenmiş olan helal sertifikaları SA'da kabul edilmemektedir. Helal belgelerinin Körfez Standartlar Kurumu'nun (GSO) SFDA.FD/GSO 2055-1 ve SFDA.FD/GSO 993 standartları kapsamında sadece SFDA tarafından tanınan helal belgelendirme kuruluşundan alınması gerekmektedir. SA'da geçerli helal belgelerinin alınabileceği kuruluşların listesi güncel şekilde (*https://www.sfda.gov.sa/*) adresinde yayınlanmaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Suudi Arabistan'a gönderilecek malların iklim koşulları nedeniyle; toza, aşırı ısıya ve yüksek neme dayanacak şekilde paketlenmesi önerilmektedir.

Genel olarak, ürünün Suudi Arabistan'a özgü SASO standardı veya SASO tarafından benimsenen bir standardı varsa, etiketlemenin bu standartlara göre yapılması gerekmektedir. Ürünün geçerli bir SASO standardı yoksa ancak geçerli bir Bölgesel/Uluslararası Standardı varsa (örneğin, IEC/ISO/GSO/EN/ASTM), etiketleme gereksinimleri geçerli Bölgesel/Uluslararası Standart uyarınca olmalıdır. Ürünün uygulanabilir özel bir standardı olmadığı veya işaretleme dilinin ürünün geçerli standardında belirtilmediği diğer durumlarda ise etiketleme Arapça veya İngilizce olabilir.

Öte yandan, uyarı ve güvenlik talimatları ile ilgili tüm işaretler Arapça veya Arapça ve İngilizce olmalıdır. Kullanım kılavuzları veya broşürler Arapça veya hem Arapça hem de İngilizce olmalıdır.

Ülkeye ihraç edilecek ürünlerin üzerinde, hangi ülke menşeli olduğunu gösteren, Arapça veya İngilizce çıkmayacak ve zarar görmeyecek şekilde görünür bir yerde etiket olmalıdır. Çift menşe işaretlemesi, örneğin:" "Designed in AAA, Made in BBB" ya da "Assembled in AAA, Made in BBB" ya da "Engineered in AAA, Made in BBB" gibi, farklı menşe ülkelerini ifade eden ibareler kabul edilmemektedir.

Gıda ürünlerinin etiketlerinde besin değerlerinin, ürün içeriğinin, üretim ve son kullanma tarihinin yer alması gerekmektedir. Daha detaylı bilgi için SFDA regülasyonlarının incelenmesi tavsiye edilmektedir.

Öte yandan, 2020 yılı başından itibaren tüm ürünler için barkod zorunluluğu getirilmiştir. Amacı ürünlerin geçmişlerinin takip edilebilmesi olarak ifade edilen barkodların GTİP bazında değil farklı özellikteki ürünler için ayrı ayrı olması gerekmektedir. Bu çerçevede barkod uygulamasında firmalarımızın halihazırda GS1 sistemine uygun aldıkları barkodlar geçerli olurken, diğer barkod türlerinin kabul edilmeyeceği anlaşılmaktadır. Her Üretici/İhracatçı kendi ülkesindeki GS1 kuruluşundan barkodlarını temin edebilir. (*https://www.gs1tr.org/*)

Türkiye'de barkodların alınması ile alakalı ayrıntılı bilgiyi aşağıdaki linkten bulabilirsiniz.
(*https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=10738&lst=Haberler*)

Diğer taraftan ürüne göre değişen şekilde ürün üzerindeki etiketlerde yer alması gereken hususlar ayrıca belirtilmektedir.

Öte yandan, yine bazı ürün gruplarına dönük ayrı etiket zorunlulukları da bulunabilmektedir.

İlgili elektronik ağ sayfaları aşağıda belirtilmektedir.
(*www.saso.gov.sa*)
(*www.sfda.gov.sa*)
(*https://saber.sa/*)

Teknik Engeller

SABER sistemi uygunluk değerlendirme süreçleri kapsamında yerine getirilmesi zorunlu işlemlerin hızlı ve etkin bir şekilde yerine getirilmesini sağlamıştır. Uygulamanın kullanılmaya başladığı ilk dönemde bazı aksaklıklar yaşanmış olsa da mevcut dönemde iyi çalışan bir sistem olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan, son dönemde teknik regülasyona tabi olmayan düzenlenmemiş alanlarda yeni teknik regülasyonlar yayınlanmakta ya da mevcut regülasyonlar revize edilmektedir. İhracatçıların düzenli aralıklarla (*https://saber.sa/*) internet sayfası üzerinden yeni regülasyonları takip etmelerinde fayda görülmektedir.

SABER kaydı esasen Suudi ithalatçıların bir sorumluluğu olup ihracatçı firmaların Suudi müşterilerini bu kapsamda Suudi gümrük müşavirlerinden yardım almaya yönlendirmesinde fayda görülmektedir.

Hayvansal ürünler, kozmetik, ilaç ve medikal cihazların ihracatında SFDA tarafından ilave izin, kayıt ve onay işlemleri gerekli olmaktadır. Bu ürünleri ihraç etmek şirketlerin anılan işlemlerin zaman aldığını gözeterek ticari ilişkiler geliştirmesinde fayda görülmektedir.

Hayvansal ürünler ihracatı yapacak şirketlerin, ihracat yapabilmesi için SFDA tarafından yerinden incelenerek onaylı kuruluş listesine eklenmesi gerekmektedir. Süt ürünleri, kırmızı et ürünleri ve bal için Gıda ve Orman Bakanlığımızın SFDA adına işletme onaylama yetkisi bulunmaktadır. Süt ürünleri, kırmızı et ürünleri ve bal ürün gruplarında onaylı kuruluşlar listesine giren şirketler ilave bir izne gerek olmaksızın, ithalatçı tarafından çevrimiçi SFDA kaydı yapılarak ihracat işlemlerini yürütmesi mümkündür.

Kanatlı ürünleri, deniz ürünleri ve yumurta üreticisi şirketlerin onaylanması mevcut durumda sadece SFDA tarafından yapılabilmektedir. Anılan onay işlemi için yerinde inceleme gerekliliği olduğundan genellikle bu süreç uzun sürmektedir. Ayrıca bu ürün gruplarında onaylı kuruluş listesine girildikten sonra, ithalatçıların SFDA'dan ithalat izni alarak ürün ithal etmesi mümkün olmaktadır. Bu nedenle bu ürün gruplarında yapılacak ihracatın diğerlerine göre daha zor olduğu değerlendirilmektedir.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarette teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir.

İhracatta karşılaştığımız ticarette teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir. Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı (Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü) internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (*https://teknikengel.ticaret.gov.tr/*).

Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarette teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarette teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

SA'da fikri ve sınai mülkiyet haklarının tescili Suudi Fikri ve Sınai Haklar Otoritesinin (Saudi Authority for Intellectual Property) yetkisindedir. Kurum, patent, telif hakkı, marka, endüstriyel tasarım, entegre devre tasarımı başlıkları altında hizmet vermektedir.

Fikri, Sınai Mülkiyet Haklarının korunabilmesi için, bu hakların mülkiyetinin yerel yasalar uyarınca ülkede tescil ettirilmesi gerekir. Türkiye'de yapılmış olan ticari marka tescili veya patenti Suudi Arabistan'daki haklarınızı korumaya yeterli olmayacaktır. Telif haklarının yetkisiz kullanımına karşı koruma, ulusal yasalara ve Suudi Arabistan'ın üye olduğu uluslararası fikri mülkiyet anlaşmalarına bağlıdır.

Suudi Arabistan, Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Ticari Marka Yasasını (Eylül 2016'da yürürlüğe giren) kabul etmiştir. Aynı zamanda Suudi Arabistan, KİK üyeleri arasında fikri mülkiyet uygulamalarını uyumlu hale getirmeyi amaçlayan KİK Patent Yasası ve KİK Gümrük Yasası'nın da üyesidir. Diğer KİK ülkelerinde olduğu gibi Suudi Arabistan'da da patent kaydı ve ticari markaların tescili ilk dosya kaydına dayanır.

Bu nedenle, ürün veya hizmetlerin piyasaya sunulmadan önce patent ve marka haklarının koruması için bir stratejinin belirlenmesi faydalı olacaktır. Bu çerçevede, ülkede bu alanlarda hak sahipliği ilgili kuruma ilgili alanda yaptırılacak kayıt ile mümkündür. (İlgili kurum elektronik ağ sayfası: *https://www.saip.gov.sa/en/)*

Dağıtım Kanalları

Ülkede etkin bir şekilde yer almak isteyen ihracatçıların, ürünleri sürekli bir şekilde tüketiciye ulaştırabilecek, gerektiğinde teknik destek verebilecek ve yerel düzeyde yaşanabilecek sıkıntıları aşma konusunda destek olabilecek bir veya birkaç yerli distribütör ile çalışması her zaman tavsiye edilmektedir. Bu tavsiyenin diğer bir sebebi ise yabancıların sadece ticaret yapmaya dönük %100 yabancı sermayeli bir şirket kurma koşullarının oldukça ağır olmasıdır. *(*30 milyon SAR istenmektedir.*)*

Distribütörlük, tüm ülkeye münhasır verilebileceği gibi, ülkenin üç ana ekonomik bölgesi (Cidde-Batı, Riyad-Orta, Dammam-Doğu) çerçevesinde de verilebilir. Distribütörlük anlaşmalarının sonlandırılması her zaman kolay olmamakla birlikte son zamanlarda devreye giren mevzuat ile daha kolay hale gelmiştir. Öte yandan, KİK ülkelerinden herhangi birindeki bir şirkete tüm KİK'i kapsayacak ve oralarda şirketin kendi dağıtım ağını oluşturmasına imkân verecek franchise veya distribütörlük de vermek tercih edilebilen bir yöntemdir.

Suudi Arabistan nüfusunun %84'ü zincir perakendecilerin ve franchise satış noktalarının yoğun bir şekilde yer aldığı kentsel alanlarda yaşamaktadır. Ayrıca ülke Körfez'deki en büyük perakende pazarı olarak öne çıkmaktadır. Suudi Arabistan'daki franchise pazarı, son on yılda çok sayıda başarılı yerli ve yabancı girişimlerle birlikte dikkate değer bir büyümeye tanık olmuştur.

Ayrıca, sosyal medyanın da etkisiyle uluslararası tanınırlığı olan markaların sayısındaki artışa paralel olarak ülke de faaliyet gösteren franchise markalarının sayısı da artmaktadır. Özellikle kafe/restoran, tekstil, moda ve aksesuar ürünleri, mağazacılık ve elektronik markalar franchise alanında öne çıkan sektörlerdir.

Ülkede faaliyet gösteren franchise'ların çoğu, Al Hokair Fashion Retail, Olayan, Saudi Catering & Contracting Co., Shahia Food Ltd. Co., Kuwait Food Company (Americana), Naghi Group, Al Safwa Food Group, Arabian Entertainment Co.Ltd., MH Alshaya Co., Landmark Group ve Al Sawani gibi yerel ve bölgesel şirketler tarafından yürütülmektedir.

Distribütörlük vermek veya franchise anlaşmasından önce yapılması gereken en önemli hususlardan birisi ihracatçının markasını Türkiye'deki şirketi adına SA'da tescil ettirmesidir. Diğer taraftan bahse konu ürünlerin ithalatı ve piyasaya arzı ön izin gerektiren ürünler ise (gıda, ilaç, medikal cihaz vs.) bu izinlerin İhracatçı firmanın kendi adına yaptırması, ileride distribütör değiştirme aşamasında sıkıntı yaşanmasına engel olacaktır.

2016 yılında toptan, perakende ve franchise sektörleri serbestleştirilerek, daha önceden gerekli olan yüzde 25 yerel mülkiyet gerekliliği kaldırılmıştır. Perakende ve toptan satış işletmelerinin %100 yabancı mülkiyetli olmasına izin verilmiştir. Ayrıca sınai işletmelerin kurulumu yabancı girişimcilere açıktır ve üretici lisansına sahip yatırımcılar ürettikleri ürünlerin ticaretini yapabilmektedir.

Tüketici Tercihleri

Genel olarak Suudiler marka ürünleri tercih etseler de günümüzde artan bir şekilde kalite/fiyat oranına dikkat eden bir yaklaşım sergilemektedirler. Fiyatlama yaparken, Suudi Arabistan riyali ve ABD doları kurunun 1$= 3,75 SAR'da sabit olduğu dikkate alınmalıdır. Suudi tüketiciler için talep edilen ürünle ilgili bir yerli muhatabın olması büyük önem arz etmektedir.

Suudi Arabistan'da da satış sonrası hizmetlerin sağlanması, uzun süreli müşteri kazanmak ve pazarda tutunmak için çok önemlidir. Suudiler, yabancı bir firmanın ülkedeki fiziksel varlığını; bir sorunla karşılaşıldığında muhatap birilerinin bulunulabileceğinin somut bir işareti olarak değerlendirmektedir. Malların mevcut stoklardan hızlı teslimatı ve kalifiye destek teknisyenlerinin varlığı da tüketici tercihlerinde önemli etkiye sahiptir. Genellikle ekipman tedarikçilerinin bakım ve yedek parça sağlaması tüketicilerin beklentileri arasındadır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Suudi Arabistan'da e-posta, telefon vb. yöntemler üzerinden ilk defa tanıştıkları kişiler ve şirketler ile ticaret ilişki kurmak tercih edilmemektedir, daha çok birebir tanıştıkları ya da tanıdıkları/güvendikleri kişiler üzerinden ticari ilişki kurulması tercih edilmektedir. Bu nedenle Suudi alıcılar ile Türkiye'deki ve/veya SA'daki fuarlarda bir araya gelmek veya ülkeyi ziyaret etmek, potansiyel ticari partnerleri ile samimi ilişkiler kurulması önemlidir.

Öte yandan, ürün pazarlaması ve tanıtımında, sosyal medya ilk sıralarda yer alırken, büyük marketlerdeki ve alışveriş merkezlerindeki tadım ve tanıtım faaliyetleri de etkili yöntemler arasındadır. Diğer önemli pazarlama kanalları ise televizyon ve radyodur.

Kamu İhaleleri

Suudi Kamu Müteahhitlik ve İhale Kanununda, yerli katma değerin tercih sebebi olduğu açık bir dille ifade edilmesine rağmen (kamu tarafından yapılacak alımlarda) aranan şartları taşıyan şirketlere ve kişilere eşit fırsatlar tanınacağını ve eşit muamele uygulanacağını belirtmektedir.

Yapılacak kamu ihalelerinin internet sayfası üzerinden duyurulması esas olup aciliyet halinde ihtiyaç duyulan alım için hizmet ve ürün sağlayıcıların sayısı az olduğunda ya da alımın 500 bin SAR'dan düşük bedele sahip olması durumunda çağrı ile, acil durularda ve alımın 100 bin SAR'dan düşük bedele sahip olması halinde doğrudan alım yönteminin uygulanması mümkündür.

Öte yandan kamu projelerinde, kamunun gerçek ihtiyaçları gözden geçirerek %10'unu aşmayan değer artışı ya da %20'ye kadar iş azaltmaya gitmesi mümkündür. Ayrıca zamanında bitirilemeyen işlere proje bedelinin %20'sine kadar ceza uygulanabileceği ve bu şartlara aykırı sözleşmelerin imzalanamayacağı yine açıkça ifade edilmektedir. Sözleşmeye tahkim şartı koymak isteyen ihale sahibi kamu idaresi buna ilişkin maddeyi Maliye Bakanlığının görüşünü alarak koyabilmektedir.

İhaleye teklif verilirken teklifin %1'den %2'ye varan oranda ön teminat yatırması gerekmektedir. Teminat yatırılmadan yapılan teklifler geçersiz sayılmaktadır. Doğrudan alımlarda teminat gerekli görülmemektedir. İhalenin sonuçlanmasının ardından ihaleyi alan firmanın 15 gün içerisinde sözleşme bedelinin %5'i kadar teminat yatırması gerekmektedir. Ancak bu oran Bakan onayı ile artırılabilmektedir. Verilecek teminatın, yerel bir bankadan ya da yerel banka aracılığıyla sunulmak üzere yabancı bankadan alınacak teminat mektubu ile yapılması mümkündür.

Son dönemlerde, savunma sanayi başta olmak üzere, Aramco'nun projelerinde %70'e varan yerlilik şartı aranabilmektedir. Bu çerçevede, Kamu İhalelerinde Yerli Katkı komisyonu kurulmuştur.

SA'da açık, davetli, pazarlık usulü, doğrudan alım, endüstriyel konsolidasyon ve teknoloji transferi, elektronik ters müzayede ve iki aşamalı ihaleler mümkün olup, genel olarak tercih edilen yöntem ihalenin bu iş için oluşturulmuş elektronik ağ sayfasında (*https://etimad.sa/*) duyurulması şeklinde olan açık ihale yöntemidir. Son yapılan değişiklikler ile mevzuata birçok ihale konusu (hizmet alımı, mal alımı, inşaat vs.) için ayrı ayrı hazırlanmış örnek sözleşmeler derç edilmiştir.

Suudi Arabistan'da (SA) 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren kamu bütçesinden harcama yapan kurumların bölgesel merkezi SA'da olmayan çok uluslu şirketlerle sözleşme yapılmamasına ilişkin yeni bir mevzuat yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu düzenleme kamu bütçesinden finanse edilen ve SA Kamu Alımları Kanunu kapsamında yapılan ihaleler için öngörülse de bunun Aramco ve Kamu Varlık Fonu (PIF) bağlı şirketleri gibi anılan kanunun dışında olan kamu iştirakleri tarafından "gönüllü" olarak uygulanabileceği belirtilmektedir.

Bölgesel yönetim merkezi, SA'da faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin, Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesinde faaliyet gösteren şubelerini ve farklı formlardaki iştiraklerini desteklemek, yönetmek ve onlara stratejik yön vermek amacıyla kurulmuş birim olarak tanımlanmaktadır. Çok uluslu şirket, SA ve ana merkezinin bulunduğu ülke dışında iki farklı ülkede yan kuruluşu veya şubesi bulunan şirket olarak tanımlanmaktadır. Bölgesel yönetim merkezi SA'da olmayan şirket ise, çok uluslu şirket tanımına uyan ve MENA bölgesinde SA'dışında bölgesel yönetim merkezi bulunan şirket olarak tanımlanmaktadır. MENA bölgesi Suudi Arabistan, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Fas, Filistin, Irak, Katar, Kuveyt, Ürdün, Libya, Lübnan, Mısır, Moritanya, Suriye, Tunus, Umman ve Yemen ülkelerini kapsamaktadır.

Öte yandan, bölgesel yönetim merkezi SA'da olmayan şirketlerin kamudan iş alabilmesi için bazı istisnalar öngörülmüş. Bu istisnalar; toplam sözleşme değerinin 1 milyon SAR (266,7 bin ABD doları) altı olması, açık ihalelerde şartnameyi karşılayan bölgesel merkezi SA'da bulunan farklı bir şirket olmaması ya da bölgesel merkezi SA'da bulunmayan şirketin diğerlerinden minimum %25 oranında düşük fiyat teklifi vermesi, davet usulü yapılan ihalelerde bölgesel merkezi SA'da bulunan işin niteliklerine uygun şirketin bulunmaması ya da acil durum halinin olması veya doğrudan alımlarda işin niteliğinin sadece bölgesel merkezi olmayan şirketlere özel olması şeklinde sıralanmaktadır.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

SA coğrafi olarak özellikle tarım yapmaya çok uygun bir ülke olmadığı için tarım ve hayvancılık üretimi de oldukça kısıtlıdır. Su kıtlığı ve tuz oranı yüksek topraklar verimli üretimi yapmayı zorlaştırmaktadır. Yıllar itibariyle sektörün ülke GSYH'sinden aldığı pay %2 ila %2,5 aralığında seyretmektedir. 2023 GSYH verilerine göre bu oran %2,7 ile sınırlı kalmıştır. Ülkede sürdürülebilir tarım konusu öne çıkmış, bu çerçevede, bir dönem tarıma özel destekler verilerek tarımsal ürün kapasitesi artırılmaya çalışılmıştır ancak özellikle tatlı su kaynaklarının yetersiz olması bu desteklerin susuz tarım gibi daha yenilikçi arayışlara kaydırılmasına sebep olmaktadır. Öte yandan, Suudi girişimcilerin tarıma uygun başka ülkelerde yatırım yaparak, oralardan elde ettikleri ürünleri ülkeye getirmeleri de devletin üzerinde durduğu bir yöntemdir.

İlgili bakanlığın en son 2019 yılında açıklanan verilerine göre SA pazarın %30'unu yerli üretim ile karşılarken, sektör 262 bin tarımsal işletme, yaklaşık 85 bin hayvancılık ve kültür balıkçılığı çiftliğinde yaratılan 902 bin istihdam ile GSYH'ye katkı yapmaktadır. Ülke son yıllarda süt ürünleri, yumurta ve tavuk üretimi alanlarında önemli yatırımların yapıldığı. Süt ürünlerinde ihracat yapan ülke konumuna geldiği, yumurtada yerli yeterlilik oranının hızlı bir şekilde arttığı bilinmektedir.

SA'nın en önemli tarım ve hayvancılık ürünleri arasında, hurma, süt ürünleri, yumurta, tavuk ve kültür balıkçılığı ürünleri sayılabilir. Diğer taraftan, incir, üzüm, karnabahar, brokoli, salatalık, patlıcan, kabak ve lahana da üretilen ürünler arasında yer almaktadır. En önemli tarımsal ihraç ürünü ise hurma, süt ürünleri ve yumurta olup ihracatının önemli kısmı (hurma hariç) KİK ülkelerine gerçekleşmektedir.

Yerel olarak temel bazı ürünleri dışında kalan ürünlerde SA bölgenin en önemli pazarıdır. SA İstatistik Kurumu verilerine göre 2023 yılında ülkenin tarım ürünleri ithalatı 28 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Bu ithalatın 9 milyar dolarlık kısmı paketli gıdalardan; 13 milyar dolarlık kısmı meyve, sebze, yağlı tohumlar, hububat ve bakliyattan ve 6 milyar dolarlık kısmı canlı hayvan ve hayvansal ürünlerden oluşmaktadır.

Sanayi

Beklendiği üzere SA sanayisi hala ham petrol ile gaz ürünlerinin işlenmesine dayanmaktadır. Toplamda imalat sanayi GSYH'nin yaklaşık %14,8'ini oluştururken, ham petrolün rafinasyonu bu tutarın 6 puanlık kısmına karşılık gelmektedir. İmalatta öne çıkan sektörler incelendiğinde; metal dışı mineral ürünleri (beton, çimento vb.), kauçuk ve plastik ürün imalatı, metal ürünler, gıda ürünleri, kimyasal ürünler ön plana çıkarken, metal (alüminyum başta olmak üzere), mobilya, elektrik malzemeleri, makine ve kâğıt üretimi de imalatın önemli sektörleri arasında yer almaktadır.

Ancak, bu sektörlerdeki yerli üretimde çoğunlukla ithalata dayanmaktadır. Petrol, petrokimya, kimyasal ürünler, metal, metal dışı mineraller dışında kalan sektörlerde; iç talebi karşılamaya yönelik üretim yapan firmaların yoğunluğu bulunmaktadır. Ülke sanayi ürünlerinde de net ithalatçı konumundadır.

Öte yandan, ülkenin sanayi üretimi artırmaya dönük güçlü hedefleri bulunmaktadır. Kimyasal ürünler, makine ve ekipmanları, gıda ürünleri, kültür balıkçılığı, ilaç ve biyo-teknoloji ürünleri, tıbbi cihaz, otomotiv, havacılık, savunma sanayi, yenilebilir enerji sanayi, madencilik, enerji ve lojistik sektörleri öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir. Bu alanlarda üretim kapasitesini artıracak yerli ve yabancı yatırımların artırılması için çok sayıda destek sağlanmaktadır. Bu çerçevede; hibe desteği, arazi ve bina temini, kamu ihalelerinde yerel girdi avantajı/zorunluluğu, gümrük vergisi muafiyeti, uzun dönemli düşük faizli finansman, teminat mektubu finansmanı, arsa ve tesis tahsisi ve istihdam desteği gibi teşvikler bulunmaktadır.

Özel Ekonomi Bölgeleri: Suudi Arabistan Krallığı (SA) Veliaht Prensi Muhammed bin Selman tarafından 13 Nisan 2023 tarihinde SA'da dört Özel Ekonomi Bölgesinin (ÖEB) kurulacağı duyurulmuştur. Riyad, Cizan, Ras Al-Khair ve Kral Abdullah Ekonomik Şehri'nde yer alacak ekonomik bölgelerin amacının, yatırımcılara rekabetçi koşullar sağlanması olduğu belirtilmektedir.

ÖEB'ler; ülkede uygulanmakta olan ekonomik, ticari ve mali alanlara ilişkin mevzuatlardan farklı düzenlemelerin olacağı; yatırım, ticaret ve istihdam konularında avantajlı koşulların sağlanacağı coğrafi olarak belirlenmiş alanlar olarak tanımlanmaktadır. ÖEB'lerde daha düşük kurumlar vergisi uygulaması, stopaj ve KDV istisnası, gümrük vergilerinden muaf makine ve hammadde ithalatı, %100 yabancı mülkiyetli şirket kurulumu, şirket kurulma prosedürlerinde kolaylık, yabancı istihdamında esneklik ve yüksek kaliteli altyapı imkanları gibi çeşitli avantajlar sağlanmaktadır.

13 Nisan 2023 tarihinde duyurulan ve sektörel kümelenmenin olacağı anlaşılan ÖEB'lerin öne çıkan özellikleri ve açıklanan ekonomik avantajlar aşağıda sunulmaktadır:

Kral Abdullah Ekonomik Şehri (KAEC) ÖEB, Cidde Havalimanı'na yaklaşık 115 kilometre mesafede ve Kızıldeniz kıyısında yer alan 60 kilometrekarelik bir alan üzerine kurulacaktır. Bölgede, otomobil, otomotiv yan sanayi, tüketim malları, hafif elektronik ürünler, ilaç teknolojisi ve lojistik alanlarında yapılacak yatırımlar önceliklendirilmiştir. ÖEB'de, öncü olarak -Suudi Varlık Fonu PIF'in yatırım yaptığı- ABD Merkezli Lucid Motors'un, elektrikli araç montaj fabrikası kuracağı belirtilmektedir. Ayrıca, 2022 yılında PIF tarafından kurulan yerli elektrikli otomobil şirketi CEER'in de üretim tesisini bu bölgeye kurması beklenmektedir. KAEC ÖEB'de yılda 150.000 elektrikli araç üretme hedefi bulunmaktadır.

Ras Al-Khair ÖEB, SA'nın doğusunda; BAE, Bahreyn ve Katar'a yakın bir konumda yer alan ve Basra Körfezi'nde bulunan 20 kilometrekarelik bir alanda kurulmuştur. ÖEB'de gemi inşa, bakım ve onarım ile deniz platformu inşa, bakım ve onarım sektörlerine odaklanılmıştır. Halihazırda, bölgede anılan alanlarda faaliyet gösteren şirketler bulunmaktadır. Kurulan ÖEB ile Ras Al-Khair'da bulunan denizcilik endüstrisinin 14 milyar dolarlık bir hacme ulaşması hedeflenmektedir.

Cizan ÖEB, SA'nın güneybatısında ve Kızıldeniz kıyısında bulunan 24,6 kilometrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur. Cizan tarımsal üretimin yanı sıra; bakır, çinko, altın, kurşun, titanyum ve demir cevherlerinin bulunduğu bir bölgedir. ÖEB'nin Afrika kıtasına yakın konumu ve Asya-Avrupa ticaret hattı üzerinde yer alması nedeniyle önemli bir aktarma limanı olması hedeflenmektedir. Bölgede, gıda işleme, metal dönüştürme ve lojistik sektörlerine odaklanılmıştır.

Bulut Bilişim ÖEB, Riyad'da bulunan Kral Abdülaziz Şehri'nde bulut teknoloji yatırımlarını geliştirmeye yönelik kurulmuştur. ÖEB'nin 2027 yılına kadar 834 milyar USD değerinde olması beklenen küresel bulut pazarının önemli merkezleri arasına girme iddiası bulunmaktadır.

Kurulan ÖEB'lerde; gümrük, stopaj ve KDV muafiyetlerinin yanı sıra kurumlar vergisinin 20 yıla kadar %5 olarak uygulanması öngörülmektedir.

Hizmetler

Ülke GSYH'sinde hizmetler sektörünün önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. Ülkenin 2030 Vizyon programı çerçevesinde ekonomisini çeşitlendirmek adına öncelik verdiği sektörlerin başında hizmetler yer almaktadır. Ülkenin başta turizm ve finansal hizmetler bakımından bölgenin lideri olma hedefi bulunmaktadır. Hizmetler sektörünün GSYH içerisindeki ağırlığı da artmaya devam etmektedir. 2023 yılında toptan ve perakende satış, restoran ve konaklama hizmetleri sektörünün GSYH'ye katkısı %9,7 olmuştur. Ulaşım, iletişim ve depolama hizmetlerinin de toplam hasıladan aldığı pay büyümektedir. Sektörün 2023 yılında GSYH'ye katkısı %5 olarak hesaplanmıştır.

Ülke inşaat sektörü açısından bölgesinin ve dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer almaktadır. Sektörünün toplam 2023 yılında GSYH içindeki payı %5,2 olarak kayda geçmiştir. Hizmet sektörü altında bir diğer önemli başlık finans, sigorta, sektörü olup, bu sektörün toplam GSYH içindeki payı %11,5 olmuştur.

2030 Vizyonu kapsamında turizm sektörü ülkenin en fazla kaynak ayırdığı hizmet sektörüdür. Ülkenin 2030 yılına kadar 100 milyon turist hedefi bulunmaktadır. Bu rakam güncel durumda en fazla turistin ziyaret ettiği Fransa'nın senelik ziyaretçi sayısının da üzerindedir. Anılan hedef kapsamında ülkede konaklama hizmetleri alanında eğitim, eğlence, aracılık hizmetleri, yazılım gibi tüm alanlarda çok büyük bir açık bulunduğunun söylenmesi mümkündür. Din turizmi dışında kalan alanlarda turistik destinasyonlar oluşturulmak üzere değeri 500 milyar doları bulan mega projeler hayata geçirilmektedir. Bu projeler arasında Neom, Red Sea Development Project, Amaala, Qiddiye ve Diriyah Gate en önemli projelerdir.

Madencilik

Madencilik ülke ekonomisi açısından giderek artan bir öneme sahip olmaktadır. Ekonominin petrole olan bağımlılığının azaltılması temelinde hazırlanan 2030 Vizyonu ve Ulusal Kalkınma Programı gibi planların en önemli sektörlerinden birisi madenciliktir. Henüz petrol dışı madencilik sektörünün GSYH içindeki ağırlığı %0,5 civarındadır.

Ülkede ticari değeri olan 15 farklı mineralin varlığı bilinmektedir (fosfat, boksit, manyezit, kaolin, titanyumdioksit, altın, çinko vb.). Sektörün en büyük oyuncusu arama faaliyetlerini de yürüten Suudi devletine ait Maaden firmasıdır, ancak özellikle arama faaliyetleri ile ilgili son dönemde yabancı yatırımcı çekilmesine dönük bir strateji izlenmekteyse de özellikle mevzuat anlamında bulunan boşluklar nedeniyle istenilen ivme yakalanamamıştır.

Enerji

Enerji sektörü ülkenin GSYH içinden en fazla pay alan sektörüdür. Petrol ve doğalgaz çıkarma faaliyetleri %25,4, petrol rafineri faaliyetleri %6, elektrik, gaz ve su %1,2 civarında bir ağırlığa sahiptir.

SA doğal gaz (elektrik üretiminin yarısı) geri kalan bölümün çok önemli bir kısma ise petrol ve türevlerinden elde edilmektedir. Bu çerçevede ülkenin enerji üretimi %99 yakın fosil yakıtlara dayalıdır. Hali hazırda %0,5'in altında olan yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjinin %30 seviyesinin üzerine çıkartılması hedeflenmektedir. Yenilenebilir enerji alanında, güneş, rüzgâr ve nükleer enerji ön plana çıkan türlerdir.

Diğer taraftan ülkede enerji kullanımında uzun süredir var olan devlet desteğinin, son yıllarda tekrar ortaya çıkan bütçe kısıtları çerçevesinde, azaltılmasının enerji tüketimi üzerindeki olumlu etkisi görülmektedir. Bu çerçevede konutlarda ve ticari işletmelerde kullanılan elektrik miktarında 2016 yılından itibaren azalma olduğu dikkati çekmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

SA'da dinin politika, sosyal davranışlar ve iş dünyası üzerinde önemli bir yeri vardır. Suudiler İslami değerlerle uyuşan bilgilere ve davranışlara daha fazla değer vermektedir.

SA'da iş yapabilmek batıya göre biraz daha zor ve yavaş gerçekleşmekte olup, iş görüşmeleri sırasında sabırlı olmak gerekmektedir. Toplantılar telefon konuşmaları ile sık sık kesilebilir. Tartışma esnasında genellikle kişisel argümanlar kullanılmaktadır. Israr, karşı tarafı ikna etmek için sık sık kullanılan bir yöntemdir. Suudilerle olan iş ilişkilerinde saygılı ve içten davranışlar beklenmektedir. Büyüklere saygı göstermek önemlidir.

Selamlaşma için bazı temel Arapça sözcüklerin öğrenilmesinde fayda vardır. Kartvizitlerinizin bir tarafının İngilizce, diğer tarafının da Arapça olarak hazırlanması sık rastlanan bir durumdur. Tanıtım materyallerinin Arapça olması bir avantaj sağlayacaktır.

Suudi iş insanları ülkede gerçekleşecek olan önemli aktivitelere iş yaptıkları kişileri davet etmek isterler. Suudi iş adamları yabancılarla ilgilenirler ve yapacakları hataların affedilmesini beklerler.

İş hayatı, iyi kişisel ilişkilerle yürütülmektedir. Suudilerle iyi ilişki oluşturabilmenin bir yolu da onların sağlığı ve ailesi ile ilgili olabilecek soruları sormak ve olumlu temennilerde bulunmaktır.

Suudiler yemekte sessizliği tercih ederler. Yemek esnasında müzik çalınması her zaman hoş karşılanmamaktadır.

Toplantılar için en uygun zaman dilimi öğleden öncedir. Ayrıca, yaz sıcaklarında bazı Suudiler karanlık bastıktan sonra toplantı düzenlemeyi tercih edebilirler. Sosyal toplantıların veya iş toplantılarının kesin bir başlangıç ve bitiş saati olmayabilir. Suudi iş kültüründe dakik olmak pek fazla öncelik taşımamaktadır. Yine de toplantılarda vaktinde olmak için gayret edilmesinde fayda görülmektedir, Ayrıca, Suudi muhataplarla telefon görüşmesi ve toplantı planlanırken namaz vakitlerinin dikkate alınması önemlidir.

Spor özellikle futbol, at ve deve güreşi (bahis yasaklanmıştır), avcılık, ülkenin çekici gelen tarafları ve Suudi mutfağı hoşlanılan konuşma konuları arasındadır. İç ve bölgesel siyaset, hastalık, kaza, ölüm ise kaçınılması gereken konuşmalar arasındadır.

Para Kullanımı

Günlük alışverişlerde, kredi ve Banka kartı kullanımı giderek daha fazla yaygınlaşmaktadır. Ticari ilişkilerde çek kullanımı yaygındır. Çeklerin nakde çevrilmesinde sıkıntı yaşanabilmektedir. Çek kabul edilecek şirketlerin finansal durumuna ilişkin araştırma yapılmasında fayda görülmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi Uygulaması

Suudi Arabistan'a girişte Türk Vatandaşları Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir. Vizenin kapıda alınması ya da elektronik vize alması mümkündür.

Bu kapsamda, (*https://visa.visitsaudi.com/*) internet sayfası üzerinden bir yıl geçerli, çok girişli ve 90 gün konaklama süreli elektronik vize temin edilmesi mümkündür. Söz konusu vize türünün kullanım amacı turizm, umre ve iş amaçlı ziyaretleri kapsamaktadır.

Öte yandan, anılan vize türü ile yapılacak seyahatlerde pasaport süresinin ülkeye girişi tarihinden itibaren en az 6 ay geçerli olması, e-vizenin alındığı pasaport ile seyahat edilmesi ve e-vize belge örneğinin ülkeye giriş işlemleri esnasında hazır bulundurulması şartları bulunmaktadır.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

İş saatleri sektöre göre değişmekle birlikte kamu kurumları için genel olarak Pazar-Perşembe günlerinde 08:00-16:00 (bankalar için 09:30-16:00) saatleri arasındadır. Hafta sonu tatili Cuma ve Cumartesi günleridir.

Kuruluş Günü olan 22 Şubat ve Milli Gün 23 Eylül günleri resmi tatildir. Tatil olacak günün hafta sonu olması ya da hafta sonu tatiline yakın olması halinde tatil süreleri uzatılabilmektedir.

Haftalık çalışma saati maksimum (günlük 8 saatten 6 gün) 48 saat, Ramazan süresince ise günlük 6 saatten 6 gün maksimum 36 saattir. Kamu kurumları için 8 saat 5 gün olarak uygulanmaktadır. Ramazan Bayramı 5 gün ve Kurban Bayramı'nda 10 gündür.

Yerel Saat

GMT'den 3 saat ileridedir.

Türkiye ile aynı saat diliminde yer alan Suudi Arabistan'da da kış ve yaz saati uygulaması bulunmamaktadır. Hal böyle olunca, ülkemiz ile saat farkı bulunmamaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

SA'da 2020 yılında hizmete alınana Saudi Business Center Platformu, devlet kurumları tarafından özel sektöre sunulan hizmetlere erişimi kolaylaştırmak için kurulan bir platformdur. İşletme sahiplerine tek bir portal üzerinden ihtiyaç duydukları pek çok işlemi yapabilmelerini sağlayan platform aynı zamanda şirket kurulumu için de kullanılabilmektedir. Platform üzerinden, ticari tescil, ticaret odasına üyelik işlemleri; Zekât ve Vergi Genel Otoritesi, Sosyal Sigorta Genel Kuruluşu, Çalışma Bakanlığı'na kayıt gibi işlemler ile şehir yönetiminden iş yeri izni alınması gibi işlemlerinin yapılması mümkündür.

Anılan sistemin kullanılmaya başlanması ile birlikte yeni bir şirket kurulumu için gerekli süre ve işlem sayısı azalmıştır.

Yabancı yatırımcıların şirket kurabilmesi için öncelikle SA Yatırım Bakanlığından yabancı yatırımcı lisansı alması gerekmektedir. Anılan lisansın temininden sonra SA Ticaret Bakanlığında şirket tescil işlemlerinin yapılması mümkündür.

Şirket kurulumu ile ilgili detaylı bilgilere aşağıdaki bağlantılardan ulaşılabilmektedir:
(*https://investsaudi.sa/en*)
(*https://business.sa/*)

Suudi Arabistan'da önemli bir atılım çabası bulunmaktadır. Dünyada tüm ülkeler kendilerini savunma pozisyonuna çekmişken hırslı ve iddialı bir şekilde yatırım programını bu şekilde devam ettiren bir ülkedir. Bu ülkede yatırım her ne kadar meşakkatli ve uzun bir süreç ve maliyet gerektirse de son yıllarda önemli ölçüde sürekli iyiye giden bir ortama dönüşmektedir.

Şirket kurulumu konusunda MISA (Saudi Arabia Ministry of Investment) adlı kamu birimi çok önemli bir konumdadır. Ülkenin Vision 2030 strateji belgesi kapsamında yabancı yatırım çekilmesine özel önem verilmekte olup; MISA öncülüğünde yapılan reformlar kapsamında yabancı yatırımın önündeki engel ve sorunlar çok hızlı şekilde çözülmektedir.

Yabancı şirketlerin kurulumuna ilişkin SA yatırım bakanlığı tarafından hazırlanan yatırım rehberine aşağıda yer alan linkte yer almaktadır. (*https://misa.gov.sa/*)

Suudi Arabistan'da yabancı yatırımcıların şirket kurabilmesi için öncelikle SA Yatırım Bakanlığından "Yabancı Yatırımcı Lisansı" alması gerekmektedir. Söz konusu süreç son derece kolaylaştırılmıştır. Bununla birlikte, ticaret yapılmasına yönelik lisans 30 milyon SAR tutarındadır, bunun nedeni ülkenin ticaret/perakende konusunda kendi firmaları ile bu işi yürütmek istemesinden kaynaklanmaktadır. Firmalar genelde hizmet lisansı ile ilk aşamada kurulum yapabilmektedir. Öte yandan, bu detayların da yine MISA ile doğrudan ele alınmasında fayda bulunmaktadır. Suudi Yatırım Bakanlığının destek adresini aşağıdaki şekildedir. Bu e-posta adresine kurmak istediğiniz şirkete ilişkin İngilizce/Arapça bilgi talep edilmesi imkan dahilinde olup kısa sürede doyurucu cevap verildiği bilinmektedir.
(*InvestorCare@misa.gov.sa*)

Vizyon 2030 kapsamında ülkenin iş ortamı ve ekonomik alanda öne çıkan değişiklikler aşağıda sunulmaktadır:

- Yabancıların %100 sahiplik oranı ile toptan, perakende ve e-ticaret faaliyetleri yürütmelerinin önü açılmıştır,
- Yabancıların SA'da finansal varlıklara yatırım yapmalarının önündeki engeller kaldırılmıştır,
- Borsada işlem gören stratejik sektörlerde yabancıların %49'dan fazla paya sahip olmasını yasaklayan uygulama gevşetilmiştir,
- 2018 yılbaşında ülkede ilk defa %5 oranında KDV alınmaya başlanmış ve bu oran Temmuz 2020'de %15'e yükseltilmiştir,
- İstihdamda Suudileştirme programı hayata geçirilerek Suudilerin iş gücüne katılımı artırılmıştır,
- Kadınların iş gücüne katılmasının önündeki engeller kaldırılmış ve kadın istihdamı teşvik edilmeye başlanmıştır,
- Ekonomik çeşitlendirme hedeflerine ulaşmaya yardımcı olmak için "Giga Projeler" olarak adlandırılan Neom, Red Sea, Qiddiya, Diriyah Gate, Roshn gibi bir dizi büyük ölçekli altyapı projesi başlatılmıştır,
- 4 tane Özel Ekonomik Bölge adıyla serbest ticaret bölgesi kurulmuştur,
- Suudi Arabistan'ın lojistik merkezi olması için demiryolu, havayolu ve liman projeleri başlatılmıştır,
- Yabancıların gayrimenkul satın almaları kolaylaştırılmıştır,
- Kamu varlıklarını artıracak, harcamalarını azaltacak ve ekonomideki verimliliği artıracak şekilde vergi ve sübvansiyon programlarında değişiklikler yapılmıştır,
- Bölgesel yönetim merkezi Suudi Arabistan'da olmayan şirketlere 1 Ocak 2024'ten itibaren kamudan proje verilmemesi kararı alınmıştır,
- Ekonominin yönetiminde etkili çok sayıda yeni kurum kurulmuş ya da mevcutların yapısı değiştirilmiştir,
- 2019 yılında ilk defa turistik vize düzenlenmeye başlanmış olup 63 ülke için e-vize; ABD, İngiltere ve Schengen vizesi bulunan tüm ülke vatandaşlarına kapıda vize uygulaması hayata geçirilmiştir.

Ekonomik ve sosyal alanda atılan adımlar ülkeye gelecek yabancı yatırımların artırılmasının yanı sıra ülkenin yaşamak için daha cazip koşullar sağlamasına katkı sağlamaktadır. Bu da yabancı şirketlerin ülke pazarına olan ilgisini artırmaktadır.

Öte yandan, ülkenin yatırım stratejisinde de önemli değişiklikler olmuştur. Ülke ekonomisinin yönetimi; "SA'nın artık sermaye ihraç eden değil; sermaye ithal eden bir ülke konumuna geldiğini" işaret etmektedir. Bu kapsamda, kimyasal ürünler, makine ve ekipmaları, gıda ürünleri, kültür balıkçılığı, ilaç ve biyoteknoloji ürünleri, tıbbi cihaz, otomotiv, havacılık, savunma sanayi, yenilebilir enerji sanayi, madencilik, enerji ve lojistik sektörleri öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir. Bu alanlarda üretim kapasitesini artıracak yerli ve yabancı yatırımların artırılması için çok sayıda destek sağlanmaktadır. Bu çerçevede; kamu ihalelerinde yerel girdi avantajı/zorunluluğu, gümrük vergisi muafiyeti, uzun dönemli düşük faizli finansman, teminat mektubu finansmanı, arsa ve tesis tahsisi ve istihdam desteği gibi teşvikler bulunmaktadır. Söz konusu sektörlerin önemli bir kısmının ülkemizin sanayi üretiminde öne çıktığı alanlar olduğu dikkat çekmektedir.

Diğer taraftan, SA hükümeti 2030 yılına kadar petrol dışı ürünlerin ihracatının petrol dışı GSYİH'nin %16'sından %50'sine çıkarmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak için SA hükümeti, Suudi şirketlerinin kapasitesini geliştirmek, rekabet güçlerini artırmak ve küresel erişimlerini genişletmek için çeşitli teşvik programları başlatmıştır. Yakın dönemde kurulan ya da mevcut yapısı güçlendirilen SA Dış Ticaret Otoritesi, Suudi İhracatı Geliştirme Otoritesi, Suudi EXIM Bank, Suudi Sınai Kalkınma Fonu, Yerel İçerik ve Kamu İhaleleri Otoritesi, Ulusal Sınai Kalkınma ve Lojistik Programı ve Made In Saudi Programı bu stratejinin bir parçasıdır. Bu kurumlar ve programlar, Suudi endüstriyel üretimini, ihracatını, ürün çeşitliliğini ve rekabetçiliğini artırmayı hedeflemektedir. Ayrıca, Suudi ürünlere olan güveni artırmak, yeni pazarlara girmelerini desteklemek, tahsilat riskini azaltmak ve sermaye erişimini kolaylaştırmak gibi görevleri yerine getirmektedirler.

SA'nın yatırım ve iş ortamında kaydettiği ilerleme sayesinde 2019 ve 2025 yılları arasında yayımlanan çeşitli uluslararası endekslerdeki sıralaması iyileşmiştir.

Suudi Arabistan'ın ekonomisinin yapısal dönüşümüne yönelik bir süreç başlatması ve bu kapsamda ülkenin mevcut teknolojik alt yapısının geliştirilmesi, yerel ekonomi ve dış ticaretin güçlü olması, kamu maliyesi, vergi sistemi ülkenin rekabetçilik endeksindeki sırasının yükselmesine katkı sağlamıştır. Buna karşın ülkedeki iş gücü piyasasının katı olması, toplumsal yapı ve iklim koşulları, bilimsel altyapı, eğitim ülkenin rekabetçilik endeksindeki sıralaması üzerinde olumsuz etkisini sürdürmektedir. Küresel Rekabetçilik Raporu'nun 2022 yılında yayınlanan versiyonunda Suudi Arabistan'ı dijital beceriler, uluslararası tecrübe ve yabancı nitelikli iş gücü açısından dünyanın en iyi 10 ülkesi arasında sıralamıştır. Rapor, bu ilerlemeyi bilgi ve iletişim teknolojisinin benimsenmesi, esnek çalışma düzenlemeleri, dijital beceriler ve yasal çerçeve gibi bir dizi faktöre bağlamıştır.

Dünya Bankası tarafından son olarak 2020 yılında yayımlanan İş Yapma (Doing Business) Raporuna göre yüksek gelir grubunda yer alan SA genel sıralamada 190 ülke arasında 62. sırada yer almış olup 92. sırada yer aldığı 2019 yılına göre 30 sıra birden yükselmiştir.

SA'nın rapor çerçevesinde performansı incelendiğinde; bir önceki yıla endeks kapsamında yer alan başlıklar altında yapılan iyileştirmeler sayesinde rapor kapsamında incelenen ülkeler arasında en reformcu ülke olarak nitelendirilmiştir. Endeks kapsamında incelenen; işe başlama, inşaat izni alma, elektrik hizmetlerine erişim, finansmana erişim, azınlık hisselerinin korunması, uluslararası ticaret, sözleşmelerin yaptırım gücü ve iflas erteleme alanlarında reformlar gerçekleştirilmiştir.

Başlıklar itibariyle puanlardaki değişim incelendiğinde en önemli artışın "uluslararası ticaret" başlığında olduğu görülmektedir. 2019 yılında 54,3 puan alınan başlığın puanı 2020 yılında %21,7 oranında artarak 76 puana yükselmiştir.

Bu başlık altında; ithalat ve ihracat işlemlerini kolaylaştıracak şekilde elektronik tek pencere sisteminin geliştirilmesi, riske esaslı denetimlerin etkinleştirilmesi, ithal malların sertifikalandırılması için çevrimiçi bir platformun işleme alınması ve Cidde Limanı'ndaki altyapının iyileştirilmesi puan artışını sağlamış ve yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere SA'nın bu başlık altında 190 ülke arasında 158. sıradan 86. sıraya yükselmesini sağlamıştır.

Puanında bir önceki yıla göre önemli artış görünen bir diğer başlık ise “finansmana erişim”dir. Bu başlık altında, teminatlı işlemler yasası ve iflas yasası çıkararak krediye erişim imkânları geliştirildi. Yeni yasalar, alacaklılara iflas durumunda mutlak öncelik tanımakta, taraflar arasında her türlü borç ve yükümlülüğün güvence altına alınmasını sağlamakta ve güvenlik menfaatlerinin mahkeme dışında uygulanmasını mümkün kılmaktadır. Bu başlık altında ülke sıralamada 112’nci sıradan 80. sıraya yükselmiştir.

En hızlı yükseliş gözlemlenen alanlardan bir diğeri ise elektrik hizmetlerine erişim olmuştur. Bu başlık altında yine elektronik sistemlerin devreye girmesi ile süreçlerin hızlanması puan artışında etkili olmuştur. Bu çerçevede, SA sıralamada 46 basamak yükselerek 18’inci sıraya gelmiştir.

Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı & Sektörler ve Yabancı Sermaye Koşulları:
Yabancı Yatırım mevzuatının temel dayanağı 2000 yılında çıkarılan Kraliyet Kararnamesidir (Yabancı Yatırım Kanunu). Bu çerçevede, tüm yabancı yatırımcılar bu kanuna uygun şekilde çıkarılan bir ruhsata sahip olmalıdırlar. Söz konusu izin Suudi Arabistan Yatırım Bakanlığı (Ministry of Investment of Saudi Arabia-MISA) tarafından verilmektedir.

Söz konusu kanun ile ayrıca; yatırım için gerekli işlem ve şartlar, yatırımcıların yükümlülükleri, yatırıma izin verilmeyen faaliyetler, vergi ve yatırımla ilgili anlaşmazlıkların halline ilişkin hükümler yer almaktadır.

SA’da yatırım yapmak için gerekli olan minimum sermaye miktarı aşağıda sunulmaktadır:

No	Lisans Tipi	Minimum Sermaye Tutarı (SAR)	Minimum Suudi Ortaklık Oranı (%)
1	**Ticaret (Suudi Ortakla Birlikte)**	26.666.667 Yabancı sermaye tutarı 20.000.000 SAR'dan az olamaz, yabancı ortağın payı%75'i aşamaz.	25%
	Ticaret (%100 Yabancı)	30.000.000	-
2	**Sanayi**	-	-
3	**İletişim**	-	40%
4	**Sigortacılık ve Reasürans**	-	40%
5	**Gayrimenkul Finansmanı**	200.000.000	40%
6	**Gayrimenkul Yatırımı**	Her bir proje tutarı 30.000.000 SAR'dan az olamaz. (Arazi ve inşaat dâhil) (Arazi ve yapı Haremeyn-i şerifeyn'in dışında)	-
7	**İnşaat Projeleri Yönetimi; Mühendislik, Tedarik ve İnşaat Sözleşmeleri (EPC)**	-	25%
8	**Toplu Taşıma (Şehir içi Otobüs Taşımacılığı)**	500.000	30%

9	**Toplu Taşıma (Şehir içi Metro Taşımacılığı)**	500.000	20%
10	**Diğer Ulaştırma Hizmeti Faaliyetleri**	10.000.000	-
11	**Anonim Şirket**	500.000	-
12	**Tek Kişilik Anonim Şirket**	5.000.000	-

2016 yılında alınan Bakanlar Kurulu kararı ile belli şartlar altında perakende ve toptan ticarete dönük yabancı yatırımların ülkede %100 kendi sermayeleri ile şirket kurmalarının yolu açılmıştır.

Bahse konu şartlar aşağıda yer almaktadır.

- Kuruluş sermayesi 30 milyon SAR'dan az olmayacak ve en az 3 uluslararası pazarda faaliyetleri bulunacak,
- Çalışma ve Sosyal Gelişim Bakanlığının koyduğu Suudileşme hedeflerini yerine getirecek ve önemli pozisyonlarda Suudilerin çalıştırılmasına ve devamlılığına dönük planını ilk beş yıl içinde sunacak,
- Şirket yıllık bazda, Suudlu çalışanlarının en az %30'u için eğitim planlaması yapacak,
- Şirket kurulum lisansı alınmasından sonraki 5 yıl içinde 300 milyon SAR (başlangıç sermayesi dâhil) daha yatırım yapma garantisi verecek,

Veya

- Şirket kurulum lisansı alınmasından sonraki 5 yıl içinde 200 milyon SAR (başlangıç sermayesi dâhil) daha yatırım yapma garantisi verecek ve aşağıdaki kriterlerden en az birisini sağlaması gerekmektedir:
  - Satılan ürünlerin en az %30'u SA üretimi olacak,
  - Satış gelirlerinin en az %5'i SA'da Ar-Ge harcamalarına ayrılacak,
  - Lojistik ve satış sonrası destek merkezi kurulacak.

Söz konusu değişikliğin amacı ise uluslararası büyük perakende zincirlerinin SA pazarına çekilmesini hızlandırmaktır.

Ayrıca, son yıllarda yapılan değişiklikler ile yabancı yatırımcıların, teknik müşavirlik ve danışmanlık şirketlerine %100 sahip olma imkânı getirerek, bu alanlarda serbestleşme sağlamıştır. Bu kapsamda yabancı yatırımcıların lisans alabilmeleri için aynı kapsamda 4 farklı ülkede tescil edilmiş şirketlerinin bulunası ve şirketin 10 yıllık tecrübesinin olması şartı aranmaktadır.

Tahkim kanunu çerçevesinde uygulama yönetmeliği çıkartılarak bu konuda bir iyileştirme daha sağlanmıştır.

Faaliyet Kolunun Belirlenmesi: SA'da birçok sektörde faaliyette bulunmak kural olarak serbesttir, (şirketin kuruluş sözleşmesinde bulunmak koşuluyla) ancak bazı yatırım alanları, Suudi ve GCC (Körfez İşbirliği Konseyi) ülkeleri vatandaşlarına tahsis edilmiştir. Bu alanlarda yabancılar yatırım yapamaz.

Yabancılara izin verilmeyen yatırım alanları şunlardır (Negatif Liste):
Sanayi sektörü:

- Petrol arama, sondaj ve üretim (Madencilikle ilgili hizmetler hariç)

Hizmetler sektörü:

- Askeri sektöre yiyecek sağlama
- Güvenlik ve dedektiflik hizmetleri
- Mekke ve Medine'de gayrimenkul yatırımları
- Hac için turist rehberliği ve hizmetleri
- İstihdam büroları ve hizmetleri
- Uluslararası sınıflandırması CPC 621 olan komisyon acenteleri
- Balıkçılık

Bütün süreçleri tamamlayıp kurulan şirketler kendi kullanımları amacıyla, SA'da mülk edinebilirler. Ayrıca, şahıslar sadece bu şirketlerdeki ortaklıkları çerçevesinde yüzde 20 gelir vergisine tabiidir.

Yatırım Teşvikleri: Yabancı yatırımcılara yerel yatırımcılara sağlanan mali imkanlar aynı şekilde sunmaktadır. Yabancı yatırımcılar, Arap Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Fonu, Arap Yatırım ve İhracat Kredisi Garanti Kurumu, İslam Kalkınma Bankası ve Arap Para Fonu tarafından sunulan bölgesel finansal programlara da erişebilmektedir.

Ekonomik hedefler çerçevesinde Suudi Endüstri Geliştirme Fonu (Saudi Industrial Development Fund – SIDF) yeni üretim tesisi yatırımlarına projelerine kredi desteği sağlamaktadır. Ticari sicile kayıtlı Suudi ve yabancı şirketlere, sabit varlıkların, işletme öncesi giderlerin ve başlangıç işletme sermayesinin% 50'sine kadar olan kısmını kapsayan maksimum 15 yıllık bir vadede kredi sağlayabilmektedir.

Ayrıca az gelişmiş veya uzak şehirlerdeki projeler için vade 20 yıla kadar uzatılabilmekte ve kredi oranı % 75'e kadar artırılabilmektedir. Bu kredinin geri ödeme maliyeti ve süresi ticari kredilere daha avantajlıdır. Ayrıca, bu kredilerin geri ödemesi projenin tamamlanması ardından öngörülen nakit akışına göre yapılandırılabilmektedir. Sanayi üretimine sağlanan teşvik uygulamalarına ilişkin bilgiye (*https://daleel.gov.sa/*) adresinden erişmek mümkündür.

Öte yandan, kamu alımlarında yerli girdi kullanımı, yerli üretimi teşvik etmek üzere kullanılmaktadır. Bu kapsamda genel olarak yerli girdi kullanımına kamu alımlarında %10 fiyat avantajı sağlanmaktadır. Öte yandan Yerli Girdi ve Kamu Alımları Kurumu tarafından belirlenen ve yerli üretim alanları genişledikçe güncellenen zorunlu yerli girdi listesi bulunmaktadır. (*https://lcgpa.gov.sa/en/Regulations/Docs-Lists/Pages/MandatoryList.aspx*) internet sayfasından erişilebilecek listede yer alan ürünlerin kamu alımları kapsamında yerli üreticilerden temini zorunlu kılınmaktadır. Ayrıca bazı ihalelerde minimum yerlilik şartları da aranmaktadır. Minimum yerli malı şartını karşılamayan teklifler değerlendirmeye alınmamaktadır.

SA'da üretim yapan şirketlerin, sınai kullanım için ithal ettikleri makine, teçhizat ve yedek parça gibi ürünlerin ithalatında gümrük vergisi muafiyeti sağlanmaktadır. Bu muafiyet, yerel üreticiler/tedarikçiler tarafından temin edilemeyen ürünlere veya yerli ürünlerin gerekli özellikleri karşılamaması durumunda uygulanmaktadır. Anılan muafiyet için SA Sanayi ve Maden Bakanlığının ön onayı gerekmektedir.

Bunun yanında ülkenin sanayi bölgelerinden sorumlu olan Suudi Sanayi Menkulleri Kurumu (MODON) sanayi bölgelerinde metrekaresi yıllık 1 SAR'dan başlayacak şekilde kiralama yapmaktadır. Söz konusu kira maliyetleri sanayi bölgesinin konumuna göre değişiklik göstermektedir. Arazi ve hazır bina kiralama ücretleri ile sanayi bölgesinde sağlanan elektrik, doğalgaz ve su gibi hizmetlerin maliyet bilgilerinin (*https://modon.gov.sa/en/Systems/Pages/IndustryCost.aspx*) internet sayfasından takip edilmesi mümkündür.

Söz konusu yatırım teşviklerine ilave olarak, ihracata yönelik devlet destekleri de sağlanmakta olup SA İhracatı Geliştirme İdaresi tarafından; fuarlara katılım, yasal destek, pazarlama ve reklam, pazara giriş belgeleri, tedarik zinciri ve ihracat stratejisi yönelik danışmanlık hizmetleri, potansiyel alıcıyı ziyaret, e-ticaret ilan giderleri gibi ihracatçılara yönelik destek programları yürütülmektedir. Söz konusu destek programlarının destek oranlarına ve üst sınırlarına (*https://www.saudiexports.gov.sa/en/eservices/FND*) adresinden erişmek mümkündür.

Şirket Kurma Prosedürü

Suudi Arabistan Yatırım Bakanlığı (MISA), yabancı yatırımlardan sorumludur. Yabancı yatırımcıların şirket kurulumu için gerekli olan lisans bu kurumdan temin edilmektedir. Başlangıçta bir düzenleyici kurum olarak kurulan MISA, odağını giderek daha fazla yatırım teşviki ve yardımına kaydırarak, potansiyel yatırımcılara web sitesinde (*https://investsaudi.sa/en/*) ayrıntılı rehberlik ve mevcut yatırım fırsatlarının bir kataloğunu sunulmaktadır.

SA'da yabancı yatırımcılar tarafından kurulacak şirketler için yapılması gereken ilk adım, SA Yatırım Bakanlığından (MISA) tüzel kişi adına (örneğin Türkiye'de kurulu olan şirket adına) yabancı yatırımcı lisansı alınmasıdır. MISA, yatırımcılara tüm hizmetlerin sağlanmasından sorumlu otoritedir. Yatırım lisanslarının gereksinimleri faaliyet alanlarına göre değişmektedir. Konuya ilişkin detaylı bilgiler raporun Yabancı Yatırım Mevzuatına ilişkin kısmında anlatılmaktadır.

Söz konusu yabancı yatırım lisansına (*https://misa.gov.sa/activities/e-services/*) adresinden çevrimiçi olarak başvurulması mümkündür. Paylaşılan linkten erişilecek sistemde gerekli alanların doldurulması ve SA Büyükelçilikleri ya da Başkonsoloslukları tarafından onaylanan şirket tescil belgesi ve son yıl mali tabloların sisteme yüklenmesi gerekmektedir. Ayrıca yabancı yatırımcı lisansı için senelik 2.000 Suudi Arabistan riyali (SAR) ve MISA'nın yatırımcılarla ilişkiler merkezlerinden hizmet almak için ilk yıl abonelik ücreti 10.000 SAR ve müteakip yıllar için 60.000 SAR ödenmesi gerekmektedir. Başvuru esnasında 1 yıllık Yabancı Yatırımcı Lisans Bedeli ve 10.000 SAR ilk yıl MISA abonelik ücreti olmak üzere 12.000 SAR ödeme gerekli olmaktadır. Bu sistemlerin kullanımına ilişkin detaylı rehbere (*https://misa.gov.sa/activities/e-services/*) sayfasından erişmek mümkündür.

Söz konusu lisans alındıktan sonra; devlet kurumları tarafından özel sektöre sunulan hizmetlere erişimi kolaylaştırmak için kurulan "Saudi Business Center" portalı üzerinden şirket tesciline ilişkin işlemlerin yapılması mümkündür. Platform üzerinden, şirket tescili, ticaret odasına üyelik işlemleri; Zekat ve Vergi Genel Otoritesi, Sosyal Sigorta Genel Kuruluşu, Çalışma Bakanlığı'na kayıt gibi işlemler ile belediyeden iş yeri izni alınması gibi işlemlerinin yapılması mümkündür.

Anılan sistemin kullanılmaya başlanması ile birlikte yeni bir şirket kurulumu için gerekli süre ve işlem sayısı azalmıştır. Ülkede şirket kurulum sürecinin 10 gün içerisinde tamamlanması mümkündür. Ancak bu sürenin fiiliyatta otuz güne kadar uzadığı gözlemlenmektedir.

Genel çerçevesi ile şirket kurulumu işlem bazında Yabancı Yatırımcı Lisansı alındıktan sonra;

- Şirket kurulum sözleşmesinin hazırlanması,
- Şirketin Ticaret Bakanlığında tescil edilmesi,
- Çalışma Bakanlığına kayıt olunması, Sosyal Güvenlik Kurumuna (GOSI) kayıt olunması ve Zekat ve Vergi İdaresine (ZATCA) kayıt olunması
- Ticaret odasına üye olunması,
- Belediyeden iş yeri izni alınması,
- Bankada yeni şirket hesabı açılması
- Şirket mührünün yapılması

Yapılacak işlemlerle ilgili olarak 200 SAR ticari kayıt, 2.000 SAR ticaret odasına üyelik ücreti ve 500 SAR elektronik gazete yayımlanma ücreti ve 2.000 SAR belediye ve sivil savunma harcı ödenmesi gerekmektedir. Söz konusu tutarlar gösterge niteliğinde olup değişiklik göstermesi mümkündür. SA şirketler kanuna göre 5 adet farklı şirket tipi bulunmaktadır; Limited Şirketi, Anonim Şirket, Ortak Girişim, Sınırsız Sorumluluk Şirketi (Unlimited Liability Company), hisse ile sınırlı ortaklı şirketleri. Ancak, SA'da katma değer yaratacak yabancı yatırımlar temel olarak dört farklı şirket türünde yatırım yapabilmektedirler. Limited şirket (Limited liability companies-LLC), Şahıs Şirketi yada bir kişi adına kurulan Limited Şirketi (Limited Liability One-person Company), Anonim Şirket (Joint stock companies) ve Yabancı Şirket Şubesidir. Pratikte yabancıların SA'da en çok tercih ettiği şirket türü limited şirketi ve yabancı şirket şubesi şekilleridir.

Ön plana çıkan 2 tür olan "limited şirketi" ve "anonim şirket türü"nün genel özellikleri aşağıda yer almaktadır:

Limited Şirket (Limited Liability Company - LLC):
Yabancıların en çok tercih ettiği şirket türüdür. Kurulması kolaydır. Her ortağa şirketteki sermayesi kadar sorumluluk yükler. Şirketler kanununa göre (the Companies law) şirketin sermayesinin yüzde 75'inden daha fazla şirket borçları oluşursa ve şirketin borçlarının 30 gün içerisinde ödenmesi mümkün olmadığı durumlarda ortaklar şirketin tüm borçlarını ödemekle kişisel olarak sorumludur.

- Limited şirkete, en fazla 50 özel veya tüzel şahıs ortak olabilir.
- Ortaklık anlaşması Şeriat ve Şirketler Kanunu (Shari'a and Companies Law)' na uygun olmalıdır.

- Şirket 20’den fazla ortağa sahip olursa en az 3 kişilik denetim kurulu oluşturulur.
- Mülkiyet devri Suudi Arabistan Yatırım Bakanlığı (MISA) tarafından onaylanmalıdır.
- Herhangi bir hisse devrinden sonra MISA lisansı, ticaret sicili kaydı ve şirket ana sözleşmesi de değiştirilmelidir.
- %100 yabancı olabilir.
- Bir veya daha fazla müdür olabilir, müdürlerin Suud vatandaşı olması gerekmez.
- Mali yılbaşını seçebilir. (Normal olarak Hicri takvim uygulanır)

Anonim Şirket (Joint stock company):
Genel olarak limited şirketlere uygulanan şartlar anonim şirketlere de uygulanır. Bunun yanında anonim şirketlerin idare giderleri limited şirketlerden çok daha yüksek değildir. Ortaklar, ana sözleşmede veya ortaklık anlaşmalarında belirtilmesi şartıyla özel uygulamalardan yararlanabilir.

- Ana sözleşme Ticaret ve Yatırım Bakanlığının yayınladığı modellere uygun olmalıdır.
- Sermayesi 500.000 SAR’dan aşağı olamaz.
- Şirket en az 3 en fazla 11 kişilik yönetim kurulu tarafından yönetilir.
- Yönetim kurulu bir kurul başkanı ve yönetici seçer.
- Yılda en az iki sefer yönetim kurulu toplantısı yapılır.
- Olağan genel kurul mali yılın ilk 6 ayı içerisinde yapılır.
- Olağanüstü genel kurul ana sözleşmede belirtilen şekilde yapılır.
- Yüzde 100 yabancı olabilir.
- Kurucuların hisseleri haricinde diğer şirket hisseleri serbestçe devir yapılabilir.
- Özel statütülü hisselere sahip olabilir.

Diğer Şirket Türleri: Yukarıda belirtilen şirket türlerinin haricindeki diğer şirket türleri:
- Genel Ortaklık (General Partnership)
- Sınırlı Ortaklık (Limited Partnerships)
- Basitleştirilmiş Anonim Şirketi (Simplified Joint Stock Company)

Vergi Uygulamaları: Bir şirket Suudi Arabistan'daki şirketler için mevcut mevzuata uygun olarak kayıtlıysa veya merkezi Suudi Arabistan'da bulunuyorsa Suudi Arabistan'da yerleşik olarak kabul edilmektedir. Standart kurumlar vergisi oranı %20'dir.

Suudi Arabistan’da mukim bir şirket, ülkedeki faaliyetleri sonucunda elde edilen gelir üzerinden vergilendirilir. Suudi Arabistan'da yerleşik bir işyeri aracılığıyla faaliyet gösteren yerleşik olmayan bir kişi de, bu şirket ile ilgili gelirleri üzerinden vergilendirilir. Şubeler de iştiraklerle aynı şekilde vergilendirilir.

Gelir vergisi, genellikle Suudi olmayan bir şirketin yerleşik bir şirketteki hissesi üzerinden alınır. Eğer şirket Suudi menkul kıymetler borsasında alınıp satılıyorsa zekat sadece ticari olarak tutulan Suudi hissesinden alınır. Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülkeleri vatandaşları Suudiler gibi muamele görmektedir. Mukim bir şirket için vergi matrahı, Suudi Arabistan'daki herhangi bir faaliyetten kaynaklanan Suudi olmayan ortağın vergiye tabi gelir payından izin verilen giderler düşülerek hesaplanır.

Suudi Arabistan'da yerleşik bir şirket aracılığıyla faaliyet gösteren yerleşik olmayan bir kişinin vergi matrahı da anılan şirketteki faaliyetlerinden kaynaklanan gelirden izin verilen giderler düşülerek hesaplanır. Bir şirketin vergiye esas değeri, şirketin muhasebe amacıyla konsolide edilip edilmediğine bakılmaksızın, hissedarlarından, ortaklarından veya iştiraklerinden bağımsız olarak belirlenir.

1 Ocak 2019'da veya sonrasında başlayan mali yıllar için, zekat, Suudi veya KİK ülkesi vatandaşı hissedarının net düzeltilmiş karı üzerinden %2,5 olarak hesaplanır. Miladi yıl üzerinden zekât ödeyenler için zekât matrahına uygulanan oran %2.577683'tür (bilanço bazında).

Yerleşik bir şirkette ait hisselerin yerleşik olmayan bir hissedar tarafından elden çıkarılmasına % 20 sermaye kazancı vergisi uygulanır. Grup şirketleri arasında varlıkların tamamı doğrudan veya dolaylı olarak gruba aitse ve varlıklar devir tarihinden itibaren en az iki yıl süreyle grup dışında elden çıkarılmamışsa, herhangi bir kazanç veya kayıp oluşmaz.

2018 yılı başından itibaren ülkede KDV uygulaması devreye girmiş olup standart KDV oranı yüzde 2020 Temmuz ayından itibaren %15 olarak uygulanmaktadır. Öte yandan tütün ve tütün ürünlerinde %100; gazlı içeceklerde %50; enerji içeceklerinde %100; tatlandırılmış içecekler %50; elektronik sigaralar ve kartuşları %100 ilave vergi alınmaktadır.

Gelir Vergisi: Çalışanların geliri üzerinden hesaplanan gelir vergisi uygulaması bulunmamaktadır.

Kurumlar Vergisi: SA'da kurumlar vergisine tabi kişiler aşağıda sıralanmaktadır.

- Yerleşik bir sermaye şirketinin Suudi olmayan ortaklarının hisseleri için.
- Suudi vatandaşı olmayan ve Krallık'ta iş yapan gerçek kişi.
- Krallıkta bir işyeri aracılığıyla iş yapan, mukim olmayan bir kişi.
- Krallık içindeki kaynaklardan diğer vergilendirilebilir geliri olan, yerleşik olmayan.
- Doğalgaz yatırımı alanında faaliyet gösteren kişi.
- Petrol ve hidrokarbon üretimiyle uğraşan kişi.

Yerleşik bir ortaklık (şahıs şirketleri) veya şirketlerin ortaklarından; Yerel ortaklıklarda ortaklığı bulunan yerleşik olmayan kişiler ülkedeki yerel işletmelerdeki payı ile sorumlu olup, şirket yerine ortakların vergileri değerlendirilir. Ortaklıktaki bütün faaliyetlerden elde edilen gelirden yabancı ortak kendi payına ait kısım için vergi beyannamesini verir. Bu beyan Gelir Vergisi Kanununa tabidir.

Yerleşik kişiler	Yerleşik olmayan kişiler
SA'da daimî ikamet eden ve vergilendirme yılında en az 30 gün ülkede kalan SA'da vergilendirme yılında 183 günden fazla kalan ve iş yapan yerleşik kişiler Yerel ortaklıklarda ortaklığı bulunan kişi Yerel şirketlerde hissesi olan kişiler	SA'da 183 günden az kalan ama sabit işletmelerle iş yapan şahıslar yerli şirketlerin yükümlülüklerine tabidir. Suudilerin sahip olduğu tüzel kişilikler de dahil olmak üzere yılda 183 günden az kalan kişilerin ülkede edindiği gelirler stopaja tabidir.

T.C. Ticaret Bakanlığı, 2025

Yerleşik bir sermaye şirketindeki Suudilere ait olmayan hisselere veya limited ortaklıklarda Suudilere ait olmayan kısma isabet eden hisseler var ise o mükellef kurumlar vergisine tabidir. Kurumlar vergisi tanımı çerçevesinde bir işletme şirketler kanununa uygun olarak kurulmuş veya idare merkezi SA'da ise yerleşik şirket kabul edilir. Kurumlar vergisi için vergi yılının bitiminden itibaren 120 gün içerisinde vergi dairesine müracaat edilir ve ödeme yapılır.

Vergilendirilebilir geliri 1.000.000 riyali aşan bir vergi mükellefi, beyanının doğruluğunu SA'da çalışma ruhsatına sahip bir sertifikalı muhasebeciye tasdik ettirmesi gerekmektedir.

Kurumlar vergisi mükellefleri vergiden düşülmesi için;

- Amortisman çizelgesi
- Gelirler ve kaynağı
- Alt taşeron ve teknik danışmanlık hizmeti alınan yerlerin makbuzları, vergi numaraları
- Sigorta yaptırılan şirketlerin isimleri, adresleri, dosya numaraları ve primleri
- Yurtdışına yapılan ödemeler, niteliği ve makbuzlarını

vergi dairesine ibraz etmektedir.

Stopaj: Gelir Vergisi Kanunu'na göre mükellef olan veya olmayan her yerleşik kişi ile yerleşik olmayanların SA'daki yerleşik olmayanlara yaptıkları ödemeler stopaja tabidir. Ödemeyi yapanlar, ödeme yaptıkları ayı takip eden ayın ilk 10 gün içerisinde vergi dairesine gerekli bilgilerle birlikte stopajı öder. Ayrıca yıllık beyanname verilir.

Ödeme Tipi	Oran
Kâr Payı	% 5
Yönetim ücretleri	%20
Temettü Ödemeleri	%5- %10
Telif Hakları	% 10 - %15
Sigorta/Reasürans	%5
Teknik Hizmet ödemeleri	% 5 - % 15
Uçak Biletleri/Hava veya Deniz navlun	%5
Uluslararası İletişim Hizmetleri	%15
Eğitim, işe alma ve ulaşım gibi diğer ödemeler	% 15

Mükelleflerin Hakları:

- Bilgilerin gizliliği: Vergi mükelleflerinin vergi dairesi ve çalışanları tarafından bilgilerinin açıklanmaması hakkına sahiptir.
- Zararın ötelenmesi: Net zararlar, ileriki vergilendirme yıllarında vergiden tamamen düşülebilir.
- Muhasebe Metodu: 5 milyon SR'ye kadar geliri olanlar muhasebe sistemini seçebilir, fazla geliri olanlar "accrual" sistemini kullanır.

- İade: Mükellefler fazla yaptığı ödeme için 5 yıl içerisinde iadesini isteyebilir.
- İnceleme: Vergi yılından 5 yıl geçtikten sonra inceleme yapılamaz.
- İtiraz: Mükellefler vergi dairesi kararına karşı 60 gün içinde üst kuruma itiraz edebilir.

Mükelleflerin Sorumlulukları:

- Mükellefler ticari defterleri Arapça kaydetme, saklama ve istenildiğinde ibraz etmekle sorumludur.
- Özel sektörde mükellefleri, yapılan kontratları 3 ay içerisinde vergi dairesine bildirmek zorundadır.
- Mükellefler, vergi toplamı 500.000 SR üzerindeki olanlar için, altıncı, dokuzuncu ve onikinci ayın son gününe kadar, bir önceki yılın vergisinin yüzde 25'i kadar miktarı, ödenen stopajlar düşülerek peşin vergi olarak öder.
- Faaliyetin sona ermesi halinde 60 gün içerisinde vergi dairesine faaliyet dönemi ile ilgili beyanname verir.

Muhasebe Sistemi: SA'da şirketler muhasebe kayıtlarını Suudi Onaylanmış Muhasebeciler Organizasyon'un standartları (Saudi Organisation of Certified Public Accountants- SOCPA) çerçevesinde tutmakta iken, borsada olan şirketlerden başlamak üzere kademeli olarak Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na (International Financial Reporting Standarts – IFRS) geçilmesi planlanmakta ve tüm işletmelerin 2018 yılı sonu itibariyle geçişi tamamlamış olmaları hedeflenmektedir.

Şirket Feshi:

Şirket feshi ya da yabancı ortaklı bir şirketin %100 yerli olarak tescili için izlenecek yollar aşağıda sunulmaktadır:

1. Çalışanlar sözleşmelerinde yer alan hususlar dikkate alınarak işten çıkarılır.
2. İşletmenin bulunduğu iş yeri kapatılır.
3. Şirketin doğrudan veya dolaylı olarak yerine getirdiği faaliyetler sonlandırılır.
4. Şirket feshine ilişkin bir yazı aşağıdaki devlet kurumlarına iletilir ve lisans iptali talebinde bulunulur;
   - Ticaret Bakanlığı
   - Zekat ve Gelir Vergisi Dairesi
   - Ticaret Odası
   - Sosyal Sigortalar Kurumu
   - İnsan Kaynakları ve Sosyal Kalkınma Bakanlığı
   - Belediye

Söz konusu kamu kurumlarına başvuru işlemi MESAR isimli e-devlet uygulaması üzerinden yapılabilmektedir. Herhangi bir ücret ödeme gerekliliği bulunmayan fesih işlemi, fesih işlemine mani bir durum olmaması halinde ortalama iki gün içerinde sonuçlanmaktadır.

- Sigorta

Bütün çalışanların sosyal güvenlik kurumuna kaydının yapılması zorunludur.
(*https://www.gosi.gov.sa/GOSIOnline/About_GOSI_Electronic_Services&locale=en_US*)

SA vatandaşları için ücretin %21,5'si oranında sosyal sigorta primi ödenmesi gerekmektedir. Brüt ücretin %11,75'i işveren, %9,75'i ise çalışan tarafından ödenir. Yabancılar için sosyal güvenlik sistemi yoktur. Sadece iş kazalarına karşı %2 oranında sağlık sigortası primi ödenir.

Çalışanın kusurundan kaynaklanmayan nedenlerle iş akdi sona ererse, işveren çalışılan ilk beş yıl için yıllık yarım maaş, sonraki yıllar için yıllık bir maaş tutarında iş sonu tazminatı öder.

SA iş kanuna göre özel sektörde çalışacak Suudilere dönük 4.000 SAR tutarında bir asgari ücret belirlenmiştir.

Çalışanın kusurundan kaynaklanmayan nedenlerle iş akdi sona ererse, işveren çalışılan ilk beş yıl için yıllık yarım maaş, sonraki yıllar için yıllık bir maaş tutarında iş sonu tazminatı öder.
SA iş kanuna göre özel sektörde çalışacak Suudilere dönük 4.000 SAR tutarında bir asgari ücret belirlenmiştir.

Ayrıca, özel sigorta şirketlerinin faaliyet izinleri ve denetimleri ile ilgili "Müşterek Sağlık Sigortası Konseyi (The Council of Cooperative Health Insurance)" bulunmaktadır.

- The Mediterranean & Gulf Cooperative Insurance & Reinsurance Company (MedGulf)
- Tawuniya cooperative Insurance Company
- AXA Cooperative Insurance Company
- Allianz Saudi Fransi Insurance Company
- BUPA Arabia for Cooperative Insurance
- Allied Cooperative Insurance Group(ACIG)
- MetLife AIG ANB for Cooperative Insurance Company
- Solidarity Saudi Takaful Company

Sigorta şirketleri yapılan sözleşme çerçevesinde ve prim tutarlarına göre yurt dışı giderleri karşılayabilmektedir.

Ülkede sigortacılık sektörünün topladığı primlerin %60'a yakını sağlık sigortası primlerinden oluşmaktadır.

Bankacılık Mevzuatı

Ülkede finansal sistem SAMA (Saudi Arabian Monetary Authority- Merkez Bankası), Lisanslı Bankalar, özel yatırım fonları, birikim fonları, ihtisaslaşmış kredi kurumları ile menkul kıymet borsasından meydana gelmektedir. Bankacılık lisansları Maliye Bakanının önerisi, SAMA'nın incelemesinin ardından Bankalar Kurulu Kararıyla verilmektedir.

Halihazırda 12 yerli banka ve 14 yabancı banka şubesi (T.C. Ziraat Bankası da bunlardan birisidir) ülkede faaliyetlerini sürdürmektedir. Bankalar temel olarak topladıkları mevduatı (ağırlıklı olarak vadesiz) kredilerde kullanmakla birlikte, varlıklar içerisinde ağırlık SAMA kaynaklı araçlarda olup, ikinci sırada ise krediler yer almaktadır. Bireysel veya kurumsal olarak kredi alabilmek için, ülkede tüzel bir kişiliğinizin bulunması gerekmektedir.

Bankacılık sektörü kredilerde geleneksel olarak kurumsal müşterileri tercih ederken, son yıllarda bireysel müşterilere yönelim artmış görünmektedir.

Bunun yanında, CMA (Capital Market Authority) 91 yabancı ve yerli kuruma finansman ve aracılık lisansı vermiştir.

Vizeler

Yabancı Çalıştırma ve Oturum İzinleri: Ülkede tüm özel sektör çalışanlarının %75'ten fazlası yabancı çalışanlardan oluşmaktadır. SA'da çalışma ve oturum izni alınabilmesi için; öncelikle işverenin sponsor şirket olarak Çalışma ve Sosyal Kalkınma Bakanlığı'na vize başvurusunda bulunması gerekmektedir. Ardından anılan bakanlık, yapacağı inceleme sonrasında uygun görülmesi halinde şirkete yabancı bir işçiye sponsor olması için gerekli izinleri vermektedir. Oturum izinleri süre bir yıla kadar düzenlenmektedir ve bir sene uzatılarak yenilenmesi mümkündür.

Sonrasında sponsor olacak şirket Çalışma Bakanlığından aldığı izinle Suudi Arabistan Dışişleri Bakanlığına başvurarak çalışanının ülkeye gelebilmesi için gerekli vize işlemlerine başlatması gerekmektedir.

Ülkede yabacı çalışanlardan ve bakmakla yükümlü oldukları mukimlerden oturum harcı alınmaktadır. Bakmakla yükümlü olunan aile bireylerinden (eş, çocuklar, anne, baba vb.) 2017 yılında aylık 100 SAR olarak alınmaya başlanan oturum harcı kademeli olarak artırılarak 2020 itibariyle 400 SAR'a yükseltilmiştir. Benzer şekilde yabancı çalışanlardan alınan aylık oturum izni bedeli 2018'de aylık 200 SAR olarak alınırken 2020 itibariyle; işletmesinde Suudi vatandaşlarından daha fazla yabancı çalışan istihdam eden şirketler için aylık 800 SAR; yabancı çalışandan daha fazla Suudi çalıştıran istihdam edenler için ise aylık 700 SAR olarak uygulanmaktadır. Bu kapsamda, yabancı çalışan oranlarına göre değişmekle birlikte yabancı her bir çalışanın Suudi çalışana göre 8.400 ya da 9.600 SAR ilave maliyeti olmaktadır.

Yabancıların oturum izni yenilemesinde ödenmesi gereken harç miktarının artırımında devlet hazinesine ilave gelir kaynağı sağlanması ve Suudi vatandaşlarının istihdamını teşvik edilmesi hedeflenmiştir. Ancak bu uygulama tüm şirketlerin çalışan maliyetlerini ciddi bir şekilde artırmıştır. Ayrıca, anılan uygulama nedeniyle, pek çok çalışanların bakmakla yükümlü olduğu kişiler SA yerine kendi ülkelerinde ikamet etmeyi tercih etmektedir.

Kalifiye İşgücü Temini: Ülkede işgücü problemi bulunmamaktadır. Suudi vatandaşı Araplar taahhüt sektöründe çok fazla çalışmamakla birlikte, ülkede oturumu bulunan profesyonel birçok Filipinli, Bangladeşli, Pakistanlı ve Hintli bulunmaktadır. Ülkemizden işçi getirilmesi boyutunda, ülkedeki oturum/ikame alma ücretleri yüksek olduğu için firmalar açısından maliyetli olmaktadır.

SA'da işgücü piyasası, Vizyon 2030 çerçevesinde önemli bir dönüşüm geçirmektedir. Bu dönüşüm, ekonomik çeşitlendirme, özel sektörün güçlendirilmesi ve iş gücü verimliliğinin artırılması gibi hedeflere odaklanmaktadır. SA, genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir.

2023 itibarıyla, işgücü yaklaşık 14 milyon kişi civarındadır. İşsizlik oranı, 2023 itibarıyla %6-7 civarındadır. Ancak, bu oran genç nüfus için daha yüksektir ve Suudi hükümeti bu durumu iyileştirmek için çeşitli önlemler almaktadır.

İşgücünün kullanıldığı ana sektörler:
-Petrol ve Gaz: Ülkenin ekonomisinin belkemiği, bu sektörde yoğun istihdam söz konusudur.
-İnşaat: Büyük altyapı projeleri nedeniyle inşaat sektörü de önemli istihdam alanlarından biridir.
-Hizmetler: Sağlık, eğitim ve turizm gibi hizmet sektörleri giderek büyümekte ve yeni iş imkanları sunmaktadır.

Hükümet, üretim sektörünü çeşitlendirerek daha fazla istihdam yaratmayı hedeflemektedir.

Suudileştirme Politikası: Nizam-ı Suudileştirme (Saudization): Hükümet, yerel iş gücünün istihdamını artırmak için yabancı iş gücünü azaltmayı hedeflemektedir. Bu politika, belirli sektörlerde yerel istihdamı zorunlu kılmaktadır.

Hükümet, gençlerin iş gücü piyasasında daha iyi yer bulmalarını sağlamak amacıyla mesleki eğitim ve beceri geliştirme programlarına yatırım yapmaktadır.

Yabancı iş gücü, özellikle teknik ve mühendislik alanlarında önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, Suudileştirme politikaları nedeniyle bu alanda düzenlemeler artmaktadır.

Dijital becerilere sahip iş gücüne olan talep artmakta. Teknoloji ve yazılım geliştirme alanında fırsatlar çoğalmaktadır. Hükümet, kadınların iş gücüne katılımını artırmak için çeşitli teşvikler sağlamaktadır. Bu, kadınların çalışma hayatında daha görünür olmasını sağlamaktadır.

Suudi Arabistan'daki işgücü piyasası, ekonomik dönüşüm ve Vizyon 2030 hedefleri doğrultusunda sürekli bir evrim içerisindedir. Genç nüfus, eğitim ve yerel istihdam politikaları ile desteklendiğinde, ülkenin ekonomik büyümesine katkıda bulunacak önemli bir potansiyele sahiptir.

Kaynak: T.C Riyad Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği